

HET ONDERZOEK OMTRENT DE WERKELOOSHEID IN ENGELAND.

Aan de Redactie van de Economist.

Het Hoofdbestuur der Vereeniging tot bevordering van Fabrieks- en Handwerksnijverheid in Nederland heeft de eer, u hierbij een bewerkt uittreksel aan te bieden van het onlangs uitgebrachte Eerste Rapport der Engelsche Commissie van Enquête omtrent den gedrukten staat van Handel en Nijverheid.

Het was van meening dat eene publicatie als deze, vooral in de tegenwoordige omstandigheden nut kan hebben. Toen voor eenigen tijd van verschillende zijden de wensch werd geuit, dat in Nederland eene enquête zou worden ingesteld naar den toestand van handel en nijverheid, is dit denkbeeld door het Hoofdbestuur niet ondersteund. Het zal bij de lezing van genoemd „first rapport” blijken, dat inderdaad de enquête in Engeland, althans voor zoo verre uit dit gedeelte van den geleverden arbeid is te oordeelen, niet die vruchten afwierp, welke de voorstanders van zulk een plan in ons land zich daarvan voorstelden.

Het Hoofdbestuur hoopt, dat bij u geen bezwaar moge bestaan tegen deze publicatie, welke den arbeid der Engelsche commissie onder de oogen zal brengen van Nederlandsche belangstellenden.

Met verzekering van hoogachting

Namens het Hoofdbestuur,

1 Februari 1886.

J. TH. MOUTON, Voorzitter.

DE TOESTAND VAN HANDEL EN NIJVERHEID BESCHOUWD
NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG DER VAN REGERINGS-
WEGE IN ENGELAND BENOEMDE COMMISSIE, APPOINTED TO
INQUIRE INTO THE DEPRESSION OF TRADE AND INDUSTRIE.

Bij Besluit van H. M. de Koningin van Engeland dd. 29 Aug. 1885, werd eene Commissie benoemd om onderzoek te doen naar de oorzaken van den gedrukten toestand van handel en nijverheid

en tot het zoo mogelijk opsporen van de middelen om daarin verbetering te brengen. Tot Voorzitter dier Commissie werd benoemd de Graaf van Iddlesleygh (vroeger Sir Stafford Northcote.) Naar aanleiding van het verslag, door die Commissie uitgebracht, schijnt het wenschelijk de daarin uiteengezette verschillende, soms zeer tegenstrijdige, meeningen nader te beschouwen, en den toestand van onzen Nederl. handel en nijverheid te toetsen aan de in Engeland verkregen resultaten en voorgestelde verbeteringsmiddelen.

Bevat het verslag der Kon. Britsche Commissie veel, zeer veel, wat lokaal zou kunnen worden genoemd, als geheel voortspruitende uit Engelsche toestanden, betrekking hebbende op Engelschen handel en nijverheid, toch komt er ook veel in voor wat van internationaal belang te noemen is, wat slaat op handel en nijverheid in het algemeen, waarvan ook Nederland vrucht zou kunnen trekken, en dus ten volle waardig is in nauwkeurige overweging te worden genomen.

Alles wat bepaald Engelsche toestanden betreft, zal natuurlijk alleen van belang voor Nederlandschen handel en industrie kunnen zijn, voor zooverre het ons een dieper blik kan doen slaan in den economischen toestand van een land dat aan de spits staat van den wereldhandel; dat door zijne uitgebreide scheepvaart meer dan eenig ander land in staat moet zijn nieuwe markten te vinden voor zijne producten; dat door eene reusachtige industrie op elk gebied als grootste producent moet worden beschouwd. Zulk een blik te werpen op den toestand van dien wereldhandel, die scheepvaart en die industrie kan niet anders dan bevordelijk zijn aan ons algemeen belang, en mag dan ook niet worden verzuimd, hoewel de oorzaken die over de geheele handelswereld medewerken tot den gedrukten toestand, en de middelen die tot algemeene opbeuring zouden kunnen dienen, zeer zeker op den voorgrond moeten treden.

Evenals in Engeland, zijn ook hier de meeningen zeer verdeeld omtrent het al of niet wenschelijke van regeerings-bemoeiing op het gebied van handel en nijverheid; de groote strijd tusschen protectionisme en freetrade, die vooral in den laatsten tijd zoo heftig wordt gevoerd, en van beide zijden met warmte en overtuiging wordt voortgezet, vindt in den bestaanden gedrukten toestand van handel en nijverheid een vruchtbaar veld tot het ontwikkelen der beginselen, tot het zoeken en dikwijls vinden van in meerdere of mindere mate overtuigende argumenten.

Beide, zoo wijd uiteenlopende beginselen, vinden eene plaats in het verslag der Engelsche Commissie; van beide zijden wordt met kracht gestreden, de voor- en nadeelen van beide stelsels in een helder licht gesteld.

Maar vooral aan de alom van kracht zijnde oorzaken der „depression of trade and industry,” die voor de geheele handelswereld evengoed gelden als voor Engeland, moet ook de Nederlandsche handelaar en industrieel zijne volle, onverdeelde aandacht schenken, want zal het ooit mogelijk zijn eene bestaande kwaal op te heffen, of althans in hare gevolgen zoo weinig mogelijk drukkend te maken, dan moeten allereerst de oorzaken worden opgespoord en zoo mogelijk worden weggenomen.

Is dat regeeringstaak, of moet het aan de particuliere krachten worden overgelaten en de regeering alleen die maatregelen nemen, welke strekken tot bescherming der veiligheid van personen en goederen?

Aan de hand van het belangrijk verslag der genoemde Commissie, zullen wij trachten met een onpartijdig oog den stand van zaken na te gaan, en tot een resultaat te komen dat voor iedereen belang hebben kan, en tot de overtuiging leidt dat, hoewel ieder individu op zijn eigen voordeel mag en moet bedacht zijn, toch voor den Staat de algemeene belangen den voorrang hebben moeten boven plaatselijk eng begrensde, waardoor de algemeene welvaart zou kunnen worden benadeeld.

Eene eerste schrede door de Commissie op haren moeielijken, langen weg gezet, was het zenden van eene circulaire aan de verschillende Kamers van Koophandel en aan de voornaamste handels- en industriele vereenigingen in het Britsche Koninkrijk, ten einde van hen te verkrijgen een zakelijk overzicht van den toestand en omvang van handel en nijverheid in hun district, en van hen te vernemen in hoeverre zij meenden dat door regeerings- of particuliere maatregelen in den gedrukten toestand verbetering zou kunnen worden gebracht, en of, en in hoeverre, de na te noemen oorzaken tot dien gedrukten toestand hadden aanleiding gegeven of medegemerkt.

Deze circulaire was van den volgende inhoud:

M. M.

Door de Koninklijke Commissie voor het onderzoek naar den gedrukten toestand van handel en nijverheid daartoe uitgenoodigd,

heb ik de eer U te doen toekomen het bijgaand blad met vragen, opgesteld met het doel om inlichtingen te verkrijgen over den tegenwoordigen toestand van handel in dit land, en de feiten aan het licht te brengen welke de Commissie geroepen is te onderzoeken.

De antwoorden die Uwe Kamer zou wenschen te geven, moeten worden geschreven tegenover de vragen op welke zij betrekking hebben, en moeten worden gehouden binnen den omvang van het bijgaande papier.

De leden der Commissie zouden zich verplicht gevoelen door den ontvangst Uwer antwoorden tegen het einde dezer maand; en er wordt met nadruk op gewezen dat de antwoorden op de eerste vragen niet moeten worden uitgesteld ten einde te antwoorden op de N°s 13 en 14, daar het van belang is de inlichtingen zoo spoedig mogelijk te ontvangen, met het oog op den bestaanden toestand.

Ik heb hier bij te voegen dat de laatste twee vragen meer bestemd zijn om bepaalde punten op te geven, waarop Uwe Kamer de aandacht zou willen vestigen, dan tot het geven van diepgaande antwoorden op elk der vermelde punten; en ik moet verzoeken dat de antwoorden, zoowel op deze als op de vroegere vragen, in zoo beknopt mogelijken vorm worden samengevat.

Het zou der Commissie zonder twijfel het aangenaamste zijn de onverdeelde opinie Uwer Kamer als een geheel te ontvangen; maar met het oog op bijzonderen handel of nijverheid welke eene uitzondering op den algemeenen toestand van het district zouden kunnen maken, is zij ook bereid afzonderlijke stellen antwoorden aan te nemen (het getal van drie niet te boven gaande) van eenige afdeeling Uwer Kamer, welke om bijzondere redenen, niet met de meerderheid kan samengaan.

Meerdere afschriften der vragen zullen op verzoek worden verstrekt.

Ik heb de eer mij te noemen

U Ed. dw. dienaar

(*grl.*) GEO. H. MURRAY.

Secretaris.

Het ingesloten blad bevatte de navolgende vragen.

1°. Welk terrein is bevat in het district waarover Uwe Kamer zich heeft gereed gemaakt te antwoorden?

2°. Welke takken van handel en nijverheid zijn van bijzonder belang voor dit district, ten opzichte van:

- a. het bedrag van het daarbij betrokken kapitaal;
- b. het totaal van den daartoe gebezigten arbeid;
- c. het bedrag der productie?

3°. In welke verhouding vinden de takken van handel en nijverheid hunne markt binnenslands of in het buitenland; en, wat betreft het laatste, in welke landen hoofdzakelijk?

4°. In welke mate heeft de handel en nijverheid van Uw district den druk der tijden ondervonden in de laatste vijf jaren, vergeleken bij 1865—70, 1871—75, 1876—80, ten opzichte van:

- a. den omvang;
- b. de totale waarde;
- c. de zuivere winst;
- d. het daarbij betrokken kapitaal;
- e. de daarin gebezigde arbeidskracht?

5°. De uitdrukking „gedrukte toestand van handel en nijverheid” schijnt een normaal standpunt te veronderstellen. Gedurende welke perioden in de laatste 20 jaren was volgens Uwe meening de handel:

- a. op het normale standpunt;
- b. boven dat standpunt; of
- c. beneden dat standpunt?

6°. Kan de toestand van handel en nijverheid, of van eenige bijzondere tak daarvan, beoordeeld naar een aldus gestelde schaal, op dit oogenblik naar waarheid gedrukt worden genoemd?

7°. Zoo ja, wanneer begon deze gedruktheid; wanneer bereikte zij haar toppunt; en welke zijn de meest in het oog vallende verschijnselen?

8°. Is de voortgang daarvan tot nu geleidelijk of onregelmatig geweest, en wat veronderstelt gij dat de loop er van in de eerste toekomst zijn zal?

9°. Zijn de verschillende takken van handel en nijverheid gelijkelijk gedrukt a. ten opzichte van den tijd, b. ten opzichte van de hevigheid?

10°. Zijn er bijzondere omstandigheden Uw district betreffende, waaraan den toestand van handel en nijverheid kan worden toegeschreven?

11°. Is volgens Uwe meening:

- a. de vraag naar,
- b. het aanbod van,
- c. de winst op,

kapitaal in Uw district boven of beneden het gemiddelde van de laatste 20 jaren?

12°. Is de stand der loonen, gerekend naar den daarvoor verrichten arbeid, en naar de hoeveelheid en hoedanigheid van het voortgebrachte, *a* voor geoefende, *b* voor ongeoefende arbeidskracht, in Uw district boven of beneden het gemiddelde der laatste 20 jaren?

13°. Welke maatregelen konden, naar Uwe meening, worden genomen ter verbetering van den bestaanden toestand, *a*. door de wetgeving, *b*. onafhankelijk van de wetgeving?

14°. Tot welke hoogte vermeent gij dat de tegenwoordige toestand van handel en nijverheid in Uw district, veroorzaakt of verzaard wordt door welke ook der volgende oorzaken:

- a*. verandering in de verhouding tusschen kapitaal en arbeid;
- b*. verandering in de werkuren;
- c*. verandering in de verhouding tusschen den producent, den handelaar en den verbruiker;
- d*. de daling van prijzen, of de betrekkelijke waarde van den geldstandaard;
- e*. den staat van geld- en bank-wetten;
- f*. beperking of ongemotiveerde uitbreiding van crediet;
- g*. over-productie;
- h*. buitenlandsche concurrentie;
- k*. buitenlandsche belastingen of premiën;
- l*. verdeeling der schatting, lokaal of over het geheele land;
- m*. middelen van verkeer met andere markten;
- n*. de wetgeving, door den handel te treffen;
- o*. de wetgeving, door het landbezit te treffen?

Antwoorden op deze vragen werden ontvangen van de volgende Kamers:

Aberdeen, Barnsley, Batley, Belfast, Birmingham, Birstall, Bradford, Bristol, Cardiff, Cleakheaton, Demsbury, Dublin, Dudley, Dundee, Exeter, Falmouth, Glasgow, Glaocester, Greenock, Halifax, Hartlepoons, Heckmondwike, Huddersfield, Hull, Ipswich, Leeds, Leicester, Leith, Liverpool, Luton, Macclesfield, Manchester, Morley, Newark, North Shields, North Staffordshire, Nothingham, Oldham, Ossett, Portsmouth, het Zoutdistrict (Norwich), Southampton, South of Scotland, Sunderland, Swansea, Wakefield, Wolverhampton, Worcester.

Op eene bijna gelijklopende circulaire gezonden aan de voornaamste vakvereenigingen, werden antwoorden ontvangen van:

de Vereeniging van suikerraffinadeuren; de Clevelandische ijzerhandelaars; de lederhandelaars; de linnenhandelaars van Belfast;

de naaldenfabrikanten; de ijzerfabrikanten van Noord Engeland; de papierfabrikanten; de Shropshire ijzerhandelaars; de Sunderlandsche reeders; de blik- en tinfabrikanten; de ijzerdraadfabrikanten.

Zonder twijfel zou het een zeer omslachtig en weinig vruchtbaar werk zijn al deze verslagen afzonderlijk en nauwkeurig na te gaan, te meer daar de meesten ongeveer op hetzelfde neerkomen ten opzichte van den toestand van handel en nijverheid en ten opzichte van de vermoedelijke oorzaken daarvan. Alleen de antwoorden op de beide laatste door de Commissie gedane vragen loopen somtijds zeer uiteen, omdat juist deze met elkander in botsing komen.

Daarenboven is er veel, zeer veel in die antwoorden van uitsluitend Engelsch belang, als slaande op den Engelschen handel in het bijzonder; en hoe belangrijk dat ook soms moge zijn, beschouwd van een nationaal standpunt, voor de handel en nijverheid in het algemeen genomen is het van veel geringer waarde. Alleen op die feiten en meeningen die betrekking hebben op internationaal verkeer, op de oorzaken van den algemeen gedrukten toestand van handel moet nadruk worden gelegd, en bovenal op de middelen door sommige Kamers voorgesteld, om den bestaanden toestand op te heffen, althans te verbeteren. Sommige van die verslagen, waaronder die van Liverpool, Manchester, bevatten veel belangrijks, niet alleen voor Engeland, maar voor iederen staat die handel drijft en nijverheid bezit, voor ieder handelaar die met zorg den tegenwoordigen toestand gadeslaat, en er op uit is voor zooveel het in zijne macht staat bij te dragen tot verbetering der algemeen in den hoogsten graad heerschende malaise.

Sommige Kamers achten het wenschelijk alles aan de gewone wetten der natuur over te laten, en richten dien overeenkomstig haar antwoord in, ronduit weigerende op de gestelde vragen categorisch te antwoorden; andere daarentegen dalen af tot in de kleinste bijzonderheden, vooral wat aangaat de beantwoording der beide laatste vragen en opmerkelijk mag het genoemd worden dat plaatsen waar de groothandel domineert, zooals Liverpool, Manchester, Greenock, Hull zich plaatsen op een standpunt van meest onbepaalde vrijheid voor handel en industrie, terwijl daarentegen de districten waar fabrieksnijverheid overwegend is, op protectionistische maatregelen aandringen.

Gaan wij hare beantwoordingen in dezelfde volgorde na als waarin de Commissie hare vragen stelden, dan komen wij tot

eene geleidelijke samenvatting der verschillende verslagen, om ten slotte bij de vragen 13 en 14 wat langer stil te staan, daar zij bevatten de *vermoedelijke oorzaken* van den toestand en de *aangegeven middelen tot verbetering* en dus een meer algemeen karakter hebben.

1o. De eerste vraag, als bevattende het verzoek tot opgave van het district waarover het verslag loopt, dient alleen tot inleiding der volgenden.

2o. De tweede vraag is eveneens van absoluut lokalen aard, alleen onderzoek doende naar de voornaamste takken van handel en nijverheid in het district bestaande.

3o. De derde vraag onderzoekt in hoeverre in het district voor binnenlandsche consumtie wordt gewerkt, dan wel of een gedeelte, en welk gedeelte der productie, voor buitenlandsche markten is bestemd.

Uit den aard der zaak is het antwoord hierop zeer verschillend, van algemeen belang echter niet, en dienen deze drie vragen dan ook hoofdzakelijk tot inleiding der volgenden, die meer in het wezen der zaak indringen.

4o. In welke mate heeft de handel en nijverheid van uw district den druk der tijden ondervonden in de laatste vijf jaren, vergeleken bij 1865—70, 1870—75, 1876—80.

a. ten opzichte van den omvang.

Het antwoord hierop is bijna zonder uitzondering eenstemmig, en wel, dat de omvang van handel en nijverheid in enkele districten ongeveer dezelfde is, maar in bijna alle eene voortdurende, somtijds zeer belangrijke uitbreiding aantoon tegenover de vorige vijfjarige tijdperken. Bijna alom heeft handel en nijverheid eene ongekende, bepaald te groote uitbreiding gehad, en daaraan mag misschien voor een groot gedeelte de slechte toestand worden toegeschreven.

Toonde het tijdperk 1865—70 bijna overal een zeer kalmen, zeer geregelden gang van zaken aan, de volgende vijfjaarlijksche periode, die werd ingeleid door den bloedigen Fransch-Duitschen oorlog van 1870—71, heeft het leven geschonken aan tal van nieuwe ondernemingen op het gebied van handel en nijverheid, terwijl de bestaande huizen eene groote uitbreiding kregen. Een koortsachtige lust tot het drijven van zaken, ongehoorde speculatie-geest in alle takken, voornamelijk in het bouwen en in de industrie, gevoed en bijna gevestigd door een tijdperk van bepaalden bloei, heeft eenen omvang van handel en nijverheid te weeg gebracht, die geheel ongeëvenredigd bleek te zijn aan de

kalmere toestanden die volgden op de eerste jaren na den genoemden oorlogstijd. Toch bleef dezelfde geest heerschenden en, is ook al menigeen verplicht geweest te bukken voor de ongunstige toestanden, toch toont de handelsbalans voortdurende uitbreiding aan, zij het dan ook in het laatste vijfjarig tijdperk minder sterk dan vóór 1880;

b. de totale waarde van den gezamenlijken handel en nijverheid toont echter niet dezelfde uitbreiding aan; integendeel, in sommige plaatsen is die totale waarde bepaald minder, in andere stabiel; hetgeen echter uitsluitend is toe te schrijven aan de enorme daling die bijna alle handels-artikelen en grondstoffen hebben ondergaan.

c. de zuivere winst, die gedurende de jaren 1870—75 belangrijk grooter was dan in het voorgaande vijfjarig tijdvak, is sedert steeds dalende in het algemeen gesproken; is in de laatste vijf jaren bijna overal en in elken tak van handel en nijverheid tot een minimum teruggebracht, ja heeft dikwijls plaats moeten maken voor verlies, hetgeen voor velen reeds de noodlottigste gevolgen heeft gehad, terwijl deze, bij voortgang of verergering der bestaande malaise niet te overzien zijn.

d. het in handel en nijverheid betrokken kapitaal is in het algemeen gesproken vermeerderd, behoudens enkele plaatselijke uitzonderingen, maar niet in verhouding tot den omvang welke door handel en nijverheid is bereikt, en een noodzakelijk gevolg daarvan is dat, hoewel de massa veilig grooter mag worden genoemd, individueel, percentsgewijze vermindering zou zijn aan te wijzen, hetgeen maakt dat het geheel op minder hechte grondslagen gevestigd is.

e. de gebezigde arbeidskracht is in het algemeen gesproken, behoudens enkele plaatselijke uitzondering, vermeerderd tengevolge van den grooteren omvang van handel en industrie, hoewel eveneens niet in gelijken mate, tengevolge van den steeds meerderen arbeid door machines verricht en aan handenarbeid onttrokken, terwijl ook de steeds toenemende uitbreiding van bevolking grootere arbeidskracht beschikbaar stelt.

Toch schijnt tegenover de vroegere tijdvakken meer arbeidskracht te worden gebruikt, zeker althans kan van geene vermindering sprake zijn.

Zonder eenigen twijfel zullen er plaatsen zijn, of wel bijzondere takken van handel of nijverheid, waar de gebruikte arbeidskracht minder is, maar daar tegenover staan andere plaatsen, waar

grootte uitbreiding is. De laatste jaren wijzen echter een veel minder sterke toeneming aan dan de daaraan voorafgaande.

5. Zeer moeilijk valt het te spreken van een „normalen” toestand van handel en nijverheid, want in elke periode en onder alle omstandigheden wijzen de verschillende plaatsen en de verschillende takken van handel en nijverheid de meest uiteenloopende uitkomsten aan.

De algemeene indruk echter blijkt te zijn dat gedurende de jaren 1865—70 een normale toestand heerschte, dat in het begin der volgende vijfjarige periode de handel en nijverheid zich boven dat peil verhief, somtijds voor enkele takken zelfs zeer belangrijk, maar dat sedert dien, van af 1875 of 1876, eene voortdurende daling beneden dat peil is op te merken, welke vooral in de laatste jaren belangrijk toenam, en bijna eenstemmig is het oordeel dat het tegenwoordige oogenblik het laagste punt is dat nog bereikt werd.

6. Evenzoo eenstemmig luidt het oordeel dat bijna zonder uitzondering, elke tak van handel en nijverheid den druk der tijden ondervindt; de een meer, de ander minder, en verschillende naar plaatselijke omstandigheden, is er bijna geen tak op te geven, welke niet naar volle waarheid gedrukt kan worden genoemd; sommige takken zelfs in de meest onrustbarende verhouding.

7. Reeds werd aangegeven dat omstreeks 1875 de druk gevoeld begon te worden en sedert voortdurend en steeds sneller toenam, terwijl het laagste nog bereikte punt in de tegenwoordige dagen ligt.

De meest sprekende verschijnselen worden genoemd: ongerijmd lage prijzen voor bijna alle artikelen, tot nu toe ongekennd lage scheepsvrachten, voortdurende, zorgwekkende daling van de waarde van zilver, de opheffing of den val van vele ondernemingen en handelshuizen, concurrentie op grooter schaal dan ooit, en waartoe alle, ook de laagste middelen worden aangewend; het bijna geheel en overal verdwijnen van winst op alle transactien of productie.

8. De toeneming van den gedrukten toestand heeft naar de algemeene bevinding tot nu regelmatig, zelfs iets versnellend plaats, zonder door tijdelijke verbetering of oogenblikken van opgewektheid te worden afgebroken. De meeningen over den loop er van in de eerste toekomst loopen echter meer uiteen; terwijl sommigen van oordeel zijn dat verdere achteruitgang bijna niet mogelijk is en dat het laagste punt bereikt werd, zien anderen de toekomst duister in, en durven bijna geen opinie vormen over hetgeen ons nog te wachten zou staan.

9. Hoewel de gedrukte toestand voor alle takken van handel en nijverheid niet even sterk is en ook van plaatselijke omstandigheden afhangt, is men toch vrij eenstemmig van meening dat de druk algemeen gelijktijdig begon en overal dezelfde verschijnselen vertoont.

10. Plaatselijke omstandigheden maken dat hier of daar de druk meer of minder hevig is; maar kunnen zonder twijfel op den algemeenen toestand geen invloed uitoefenen.

11. Wanneer men het gemiddelde neemt over de laatste 20 jaren, dan kan veilig worden gezegd dat zoowel aanbod van als vraag naar kapitaal, op dit oogenblik boven dat gemiddelde is, op sommige plaatsen dat gemiddelde zou aanwijzen, maar zeker niet beneden een middencijfer is te rekenen.

Geheel anders echter is het met de vruchten, door het kapitaal afgeworpen. Konden de eerste vijf jaren 1865—70 gerekend worden eene gewone geregelde, gemiddelde winst af te werpen, waarbij natuurlijk uitzonderingen voorkwamen, die echter op den regel niets afdoen, en de volgende vijf jaren (1870—75) voor velen als zeer winstgevend worden aangemerkt, sedert zijn de vruchten van het kapitaal steeds kleiner geworden en, behoudens enkele uitzonderingen, hebben de laatste tijden aan eigenaars van kapitalen geene, althans zeer geringe vruchten aangebracht.

12. De arbeidsloonen, gerekend over een tijdvak van twintig jaren, leiden tot het resultaat, dat zij op het oogenblik bijna overal het gemiddelde nog te boven gaan, op sommige plaatsen zeer belangrijk, niettegenstaande reeds menig fabrikant genoodzaakt is geweest de loonen zijner arbeiders te verlagen.

Voor al geldt dit voor wat de Engelschen noemen „skilled labour” dat wil zeggen arbeid, uitgevoerd door een werkmán die in een bepaald vak oefening en opleiding heeft genoten. Merkwaardig zijn daaromtrent de tabellen door verschillende afdeelingen der handelsstand en industrieelen te Manchester overlegd, waaruit blijkt dat eene voortdurende rijzing der loonen heeft plaats gehad, welke percentsgewijze zeer sterk is. Voor eene enkele klasse, de spinners van fijne kwaliteiten katoen, bedroeg de rijzing der arbeidsloonen in 1883 tegenover 1850 slechts 16,27 pCt., voor andere takken varieert zij tusschen 30 en 70 pCt., om ten slotte een totaal gemiddeld cijfer van 39,18 pCt. verhooging aan te wijzen. Slechts een enkele tak van industrie, die der ijzerwerken, maakt hierop uitzondering en wijst sedert 1860 eene gemiddelde daling aan van 14,88 pCt., waarbij echter niet uit het oog moet worden

verloren dat een ijzerwerker gemiddeld verdient 45 à 50 shillings weekloon (in 1883) tegenover anderen gemiddeld slechts 30 shillings.

De algemeene indruk omtrent de arbeidsloozen, waarop natuurlijk tengevolge van plaatselijke toestanden uitzonderingen voorkomen, is deze, weêrgegeven in den orgineelen tekst: „the rate of wages „should be taken in connexion with the purchasing power of the „wages. Having regard to this, the workman is at the present „time better remunerated than ever he has been in the past.”

Is het gevolgde verslag tot nog bijna uitsluitend van belang voor bepaald Britsche toestanden, geheel anders wordt het met de beantwoording der beide laatste vragen (13 en 14), die wel is wel is waar ook somtijds uitsluitend lokale belangen betreffen, maar toch ook zeer veel bevatten wat de aandacht verdient en ook voor onzen handel en nijverheid van het grootste gewicht kan zijn.

Vraag 13 doet onderzoek naar de middelen welke, naar het gevoelen der Kamers, zouden kunnen en moeten worden aangewend om in de bestaande toestanden verbetering te brengen:

a. van regeeringswege, door het maken van wetten en het nemen van besluiten.

Zeër verschillend is hieromtrent de meening der verschillende geconsulteerde corporatiën, geheel tegenstrijdig zelfs.

Men zou deze antwoorden in drie categoriën kunnen splitsen:

1o. de voorstanders van protectionisme, welke wenschen dat de regeering maatregelen neme en wetten in het leven roepe ter bescherming van bijzondere takken van handel en nijverheid, of van handel en nijverheid in het algemeen;

2o. freetraders, voorstanders van den algemeen vrijen handel, die elke inmenging der regeering ongewenscht, ja nadeelig achten;

3o. hen die freetrade wel het meest wenschelijk achten maar voor het geval dit voor het oogenblik niet te bereiken is, aanraden represailles te nemen tegenover andere landen, hopende op die wijze eindelijk tot algemeen vrijen wereldhandel te komen. Deze klasse, misschien op het oogenblik wel de sterkste, althans in Engeland, is somtijds met den naam van „fairtraders” bestempeld.

Besliste protectionisten zijn in Engeland al zeer weinig talrijk, moeilijk zou het zijn onder al de verschillende adviezen er een enkel aan te wijzen dat zonder voorbehoud in beschermenden zin was opgesteld of het raadzaam zou achten uit vrijen hoofde het protectionisme aan te bevelen.

Voorstanders van vrijen handel zijn veel talrijker, en krachtig

dringen zij aan op de handhaving van hun beginsel en op herroeping van alle bestaande maatregelen, welke de regeering heeft genomen op het gebied van handel en nijverheid, welke niet met de beginselen van vrijen handel in overeenstemming zijn.

Bovenaan staat de stad Manchester, welke zeker wel als een der grootste en invloedrijkste handelssteden mag worden beschouwd en waar de ondervinding zonder twijfel aan de zoo duidelijk uitgedrukte meening ten grondslag zal liggen. Te meer indruk moet deze opinie maken, omdat zij niet gegeven is door de Kamer van Koophandel, als vertegenwoordigster van den geheelen handel, maar door verschillende commissien van handelaren in de verschillende afdelingen van handel en nijverheid.

Als algemeene opinie zegt de Kamer van Koophandel: *Legislative interference with the operation of the natural laws of trade, is as a rule undesirable.*"

De „Manchester and County bank" geeft als hare meening dat: „the less legislation interferes with trade, the sounder will be the basis of our commerce."

De heer H. M. Steinthal, een der Directeuren van de Kamer van Koophandel, zegt dat de regeering den handel zeer zou bevorderen: „by repealing all Acts of Parliament, which in any way interfere with trade, and which are not in harmony with free trade principles."

Eenzoo spreekt de heer George Lord, een der directeuren van de Kamer van Koophandel, en met hem vele anderen.

Ook Liverpool is dezelfde meening toegedaan, en in het verslag komen deze woorden voor: „We do not think our trade could be improved by any legislation that would be practicable or even desirable"; en in het antwoord van de Oost-Indische afdeeling staat met nadruk: „By all means, let us have freetrade."

Ook vele regeeringsmaatregelen, op industrieel gebied reeds genomen, worden gewraakt, zooals het vervolg van het verslag ons zal doen zien.

Reeds werd gezegd dat zeer velen in Engeland de meening zijn toegedaan, dat wanneer algemeen vrije handel voor het oogenblik niet te bereiken is, tegenover die mogendheden, welke het protectionisme huldigen, represaille-maatregelen moeten worden genomen; zij bevelen een stelsel van reciprociteit aan, niet als een van Engeland uitgaand systeem, maar als antwoord op de door anderen ingevoerde tarieven van beschermende rechten en verleende premiën van uitvoer.

Bijna algemeen worden deze maatregelen alleen aangeraden, om zoodoende te komen tot algemeene opheffing van elke belemmering van handel en nijverheid, om daardoor het gewenschte einddoel, onbeperkte free trade, eenmaal mogelijk te maken.

Volkomen overeenstemming heerscht bij allen, dat het de taak van het gouvernement is: met alle beschikbare middelen er op te werken dat de handelstractaten met andere mogendheden op beteren grondslag worden gevestigd; voortdurend er op uit te zijn, nieuwe markten voor de productie te openen; het aanleggen van spoorwegen en de onderneming van publieke werken, vooral in de koloniën, te beschermen; de spoorweg-maatschappijen in Engeland onder betere contrôle te brengen en tot wettelijk geregelde, billijke vrachten te verplichten; het misbruik van sterke drank, waaronder de werkende stand gebukt gaat, te beteugelen; onderwijs te bevorderen en de wetten der staathuishoudkunde meer algemeen bekend te maken.

Sommige adviezen behelzen ook den zeer aanbevelenwaardigen raad, de staatsuitgaven te bekrimpen en den algemeenen Europeeschen vrede met kracht te bevorderen, daar vrede, en vrede alleen, een gezonden toestand kan bevorderen.

b. Maatregelen te nemen, zonder inmenging der regeering, wordt bijna onmogelijk geacht; alleen wordt op dit gebied aangeraden, onderwijs te bevorderen, de verhouding tusschen werkgever en arbeider steeds te verbeteren en het drankverbruik binnen zoo eng mogelijke grenzen terug te brengen.

Wat nu de laatste vraag (14) aangaat, is de meening van allen zeer gemakkelijk tot een geheel samen te brengen.

a. Dat de verhoudingen tusschen kapitaal en arbeid zoodanige wijziging zou hebben ondergaan, dat daaruit een der redenen voor den bestaanden toestand geboren zou kunnen zijn, wordt algemeen ontkend.

b. Zonder uitzondering wordt geklaagd over de noodlottige werking van de Factory Act, waardoor het aantal werkuren bij de wet is geregeld, en waardoor de Engelsche fabrikanten in zeer nadeelige verhouding tegenover hunne buitenlandsche concurrenten zijn gekomen. Terwijl in buitenlandsche fabrieken 14, 16, ja tot 20 uren daags wordt gewerkt, is de Engelsche fabriekant tot 10 uren beperkt, en komt dus nooit op gelijken voet met zijne concurrenten, want zou het misschien aanbeveling verdienen met twee ploegen te werken, liever dan de machines te laten stilstaan, zeer zeker geeft dit eene veel duurdere productie en maakt concurrentie onmogelijk.

c. Verandering van verhouding tusschen fabrikant, tusschenpersoon en verbruiker, heeft in zooverre tot den gedrukten toestand medegewerkt, dat de eersten bijna overal zich direct tot de consumenten zijn gaan wenden, en dus de bestaande tusschenpersonen, die het fabrikaat aan de verbruikers aanboden, hun terrein door de fabrikanten zelven besnoeid zien.

d. De algemeene daling der prijzen, welke bijna voor alle artikelen zonder uitzondering, geldt, heeft zeer nadeelig gewerkt; veel sterker echter schijnt de nadeelige invloed van de voortdurende daling der zilverprijzen en de daaruit ontstaande wanverhouding tusschen de waarde van goud en zilver, en komt hierbij een nieuwe strijd te voorschijn, de wenschelijkheid van enkelen of dubbelen standaard.

e. De staat van geld- en bankwetten geeft tot vele klachten aanleiding; vooral de „Limited Liability Act”, waardoor vele actiën-maatschappijen met zeer beperkt onvoldoend kapitaal worden opgericht, die den algemeenen toestand benadeelen.

f. De gemakkelijheid, waarmede in vele gevallen crediet wordt verleend, heeft ten doel het „zaken doen” te bevorderen, en bereikt dat doel ook in vele gevallen, maar het is een onbetwistbare waarheid dat het algemeen handelsbelang daardoor moet lijden.

g. Overproductie heeft zonder uitzondering overal en in alle artikelen plaats gehad.

De ongekennde vlucht, in de jaren 1870—73 door handel en nijverheid genomen, en de voortdurend grootere gemakkelijheid van productie, door voortdurende verbetering van machineriën, hebben overal de productie doen stijgen verre boven het benoodigde voor consumtie, en daarin moet dan ook, volgens de algemeene, onverdeelde meening, een der grootste factoren voor den treurigen toestand worden gezocht.

h. mededinging van buitenlandsche concurrenten, die in vele opzichten in veel gunstiger toestand verkeerden, hebben den handel veel nadeel gedaan. Vele artikelen, vroeger voor den Engelschen uitvoerhandel van het grootste gewicht, komen tegenwoordig niet meer in aanmerking, ja worden zelfs tegenwoordig door het buitenland, voornamelijk Duitschland, in Engeland, tegen lagere prijzen ingevoerd.

i. De in sommige landen van kracht zijnde tarieven van invoerrechten en de verkeerde premiën van uitvoer, zijn voor Engeland's handel en industrie van uiterst nadeeligen invloed, daar zij den Engelschen handelaar of industrieel niet alleen beletten door mid-

del van invoerrechten op buitenlandsche markten te concurreeren, maar zelfs de premiën buitenlandsche fabrikanten in staat stellen hun fabrikaat op de Engelsche markt te brengen tegen lager prijs dan waarvoor Engeland kan produceeren.

l. Over den druk der belastingen wordt ten zeerste geklaagd. Niet alleen dat zij een in vele opzichten te zware last zijn voor de bevolking, maar ook de gelijkmatige verdeeling van den druk laat, naar veler meening, veel te wenschen over.

m. De steeds gemakkelijker communicatie met andere plaatsen, wordt door protectionisten en vrijhandelaars van een geheel tegenover gesteld standpunt beschouwd.

Terwijl de eersten daarin somtijds een nadeel zien, daar het den aanvoer van buitenlandsche productie vergemakkelijkt, zien de vrijhandelaars daarin eene steeds grootere bron van welvaart, omdat het den ruilhandel in de hoogste mate in de hand werkt en daardoor de steeds grootere verdeeling van arbeid moet bevorderen.

n. Dat de wetgeving door de bestaande wetten den handel heeft benadeeld, wordt algemeen erkend. De „Factory Act”, de reeds genoemde „Limited Liability Act”, hebben naar de onverdeelde meening, voor den toestand van handel en nijverheid zeer nadeelige gevolgen gehad.

In het advies der reeders van „Hartlepoole” wordt gezegd: „We believe the interference of the Board of Trade with our shipping has been the means of compelling British shipowners to dispose of their property to foreigners.”

o. Dat de wetgeving voor den landbouwenden stand nadeelig werkt, schijnt ook aan weinig twijfel onderhevig.

Vele Kamers van Koophandel wijzen op de steeds heerschende wet welke aan den eerstgeborene het bijna uitsluitend erfrecht verzekert; aan de groote uitgestrektheden land die daardoor in ééne hand zijn vereenigd, en zijn van meening dat meer verdeeling van land den landbouwenden stand ongetwijfeld zou ten goede komen. Zoo ook de onvervreemdbaarheid, het fidei-commis, dat niet anders dan nadeelig voor het algemeen kan werken.

Ten slotte wordt gewezen op de groote moeilijkheden aan de overdracht van land verbonden, en wordt als de algemeene meening kenbaar gemaakt, dat voor de welvaart van een land noodig is dat de landbouw zich in voordeeligen toestand bevinde, terwijl de wetten van Engeland zulk een toestand positief in den weg staan.

De Commissie hoorde verschillende personen, door hunne positie in staat gesteld zich een helder denkbeeld over den toestand van handel en nijverheid te vormen.

In de zitting van 7 October 1885 deed de heer Robert Giffin, assistant-secretary of the Board of Trade, zeer belangrijke statistieke medededeelingen, onder overlegging van een aantal tabellen, waarin met de grootste nauwkeurigheid alle statistieke gegevens, waarover hij te beschikken had, zijn verzameld.

Het ligt niet in onze bedoeling deze tabellen, die natuurlijk bijna uitsluitend Engeland's handel en industrie betreffen, weer te geven; alleen daar waar de cijfers kunnen dienen om enkele medededeelingen in een helder daglicht te plaatsen, kunnen zij ook voor ons van belang zijn en gelooven wij goed te doen door enkele malen naaa deze statistieke hulpmiddelen te grijpen.

De bevolking van Groot-Brittanje en Ierland bedroeg in het jaar 1854, in welk jaar de statistiek in Engeland voor het eerst op uitgebreide schaal werd gevestigd, 27,700.000 zielen, en bereikte in 1884 een totaal van 36,300,000; de bevolking is dus sterk toegenomen en wel zeer regelmatig, met ongeveer 1 pCt. per jaar. Daartegenover staat, dat de landverhuizing zeer onregelmatig is geweest, in 1854 een cijfer van 0,97 pCt. (tot nu toe het hoogste) aanwijzende, vervolgens belangrijk gedaald tot de periode 1875/79 waarin het middencijfer 0,37 pCt. was, maar in de laatste vijf jaren (1880/84) weder is gerezen tot 0,74 pCt.

Is het aantal inwoners belangrijk toegenomen, in nog veel grootere mate hebben handel en industrie eene uitbreiding ondergaan. Bedroegen in 1855—59 de invoeren gemiddeld 146 millioen pd. st. en de uitvoeren 116 millioen, in het tijdvak 1880—84 waren de cijfers respectievelijk 344 en 234 millioen pd. st., en zijn dus meer dan verdubbeld. De gezamenlijke invoeren wijzen eene regelmatigte toeneming aan, de uitvoeren echter, die in 1870—74 een gemiddeld cijfer van 237.000.000 pd. st. bedroegen, daalden in de volgende vijf jaren tot 202,000,000, maar bereikten in de laatste vijf jaren bijna weder het cijfer van 1870—74. Neemt men daarbij de sterke daling der prijzen voor bijna alle producten en grondstoffen in aanmerking, dan is het duidelijk dat de uitbreiding nog veel sterker is geweest dan uit deze cijfers zou blijken.

Ook de scheepsbouw, eene voor Engeland zoo hoogst gewichtige industrie, heeft een reusachtige vlucht genomen. Gemiddeld per jaar werden de volgende resultaten verkregen:

Terwijl in 1865/69 de inhoud der gebouwde schepen voor in-

landsche rekening 339.000 tonnen, voor buitenlandsche rekening 37,000 tonnen bedroeg, waren deze cijfers in 1880/84 gemiddeld jaarlijks 567,000 en 101,000. Voornamelijk is de uitbreiding daarvan te danken aan den aanbouw van stoomschepen, waarbij nog in het oog moet worden gehouden dat de bouw van een stoomschip per ton veel meer arbeid vereischt dan van een zeilschip.

Het jaar 1884 was veel minder gunstig voor den scheepsbouw en wijst eene belangrijke vermindering aan, vooral van den aanbouw voor buitenlandsche rekening, hetgeen zeker voor een goed deel mag worden toegeschreven aan de minder gunstige resultaten der scheepvaart.

Sedert 1882 geven Frankrijk en Duitschland premiën voor den scheepsbouw, en zonder twijfel heeft ook dit medegewerkt om in 1884 den aanbouw in Engeland belangrijk minder te doen zijn.

Ook de scheepvaart heeft eene groote uitbreiding ondergaan. Vergeleken met het tijdvak 1865—69 zijn zoowel in- als uitklaringcijfers in 1880—84 ruim 62 pCt. grooter, hetgeen tot eene opmerking aanleiding geeft.

De invoeren bedragen sedert 1865—69 25 pCt., de uitvoeren slechts 10 pCt. meer, hetgeen tegenover de 62 pCt. meer in- en uitklaringen van schepen eene wanverhouding schijnt te zijn. Ten deele echter is deze wanverhouding gemakkelijk op te lossen, wanneer men in aanmerking neemt de reeds genoemde sterke daling der prijzen van bijna alle artikelen, waardoor de toeneming van in- en uitvoeren in gewicht of volume uitgedrukt, veel grooter getallen oplevert dan de vermeerdering berekend naar de waarde. Ook draagt daartoe bij dat vele groote stoomschepen bijna uitsluitend zijn ingericht voor personenverkeer en met betrekkelijk zeer weinig lading de Engelsche havens binnenkomen en verlaten; maar toch schijnt uit deze gegevens duidelijk te blijken dat een grooter aantal vrachtschepen dan vroeger met slechts gedeeltelijke lading moeten varen.

Voor alle takken van handel en nijverheid valt eene, soms zeer groote uitbreiding te constateeren.

Het spoorwegverkeer en goederenvervoer wijst sedert 1865/69 eene vermeerdering aan van gemiddeld 21 tot 37 millioen pd. st. per jaar, of per hoofd gerekend over de bevolking van 13 $\frac{5}{8}$ tot 21 $\frac{5}{8}$.

De productie van mijnen en ijzerwerken is eveneens sterk toenomen, maar de waarde van mijnen is met 50 pCt., die van ijzerwerken met 25 pCt. afgenomen.

Alleen de kopermijnen, eertijds voor Engeland zoo belangrijk, brengen voortdurend minder voort. Bedroeg de productie in 1855/59 gemiddeld per jaar nog 18,000 tons, in het laatste vijfjarig tijdvak is deze gedaald tot eene gemiddelde jaarlijksche opbrengst van slechts 3394 tons.

De metaal-productie in het algemeen heeft weinig of geene uitbreiding ondergaan, met uitzondering der ijzerproductie, die van 3,1 millioen tons in 1854, rees tot 8,5 mill. tons in 1883, en in 1884 een cijfer van 7,8 mill. tons aanwijst.

Tot een algemeen overzicht van den toestand komende, ontleenen wij aan de mededeelingen van den heer Giffin het volgende: De gedrukte toestand van handel en nijverheid, die zich in Engeland sterk doet gevoelen, blijkt niet alleen in dat land te heerschen, maar vertoont zich in alle landen zonder uitzondering. In de jaren 1871—73 was overal een zeer levendige handel op te merken, en toonden de Engelsche uitvoeren dan ook hooge cijfers. Vooral naar Duitschland werd allerwege veel uitgevoerd, hetgeen veroorzaakt werd door de oorlogsvergoeding welke Frankrijk te betalen had en waardoor wissels op Duitschland werden gevraagd. Hierop volgde echter reactie, en vooral sedert Duitschland in 1880 invoerrechten begon te heffen, en ook andere landen, zooals bijv. Rusland, meer en meer tot beschermende maatregelen overgingen, namen de uitvoeren van Engeland naar Europeesche havens vooral naar Duitschland en Rusland, sterk af, terwijl de uitvoeren naar de koloniën belangrijk grooter werden.

Waren de genoemde maatregelen in Rusland meer van fiscaal aard, in Duitschland heerscht een streven naar bescherming, eene vijandelijke houding tegenover buitenlandsche industrie, die zeer nadeelig werkt en aan het verkeer groote belemmering in den weg legt.

Daarenboven heeft de groote daling der zilverprijzen, voor een groot deel eveneens veroorzaakt door de financiële maatregelen van Duitschland, op den toestand van handel en nijverheid overal zeer nadeelig gewerkt.

De zilverprijzen, welke van 1833—72 varieerden van 59 tot 62*d* per Ounce Standard, daalden sedert voortdurend, om in het jaar 1884 het lage cijfer van 49½ te bereiken.

Handel en industrie, en ook scheepvaart, hebben vooral sedert 1870 eene voortdurende uitbreiding aan te wijzen, die somtijds bijna reusachtige afmetingen aanneemt. Vooral in de eerste jaren na 1870 bereikten in- en uitvoeren zeer hooge cijfers, die zeer

snelle vermeerdering aantoonden, en ook de laatste jaren geven daarvan blijkt. In de jaren 1870—74 en 1875—79 werden gemiddeld jaarlijks 1000 aandeelen-maatschappijen ingeschreven, terwijl in 1880—84 dat gemiddelde getal tot 1564 was geklommen. Of echter het kapitaal met deze uitbreiding van den handel gelijken tred heeft gehouden, vermeent de heer Giffin in twijfel te moeten trekken, terwijl zeer zeker de winsten in omgekeerde verhouding tot de uitbreiding hebben gestaan. Wees het tijdvak 1865—69 een gemiddeld jaarlijksch getal van 15,061 faillieten aan, in 1870—74 daalde dat cijfer tot 6705, om daarna in 1875—79 te stijgen tot 10,251, in 1880—84 te dalen tot 8358. Zouden deze cijfers sterk pleiten voor grootere solvabiliteit, hier moet rekening worden gehouden met wetsveranderingen van 1869 en 1882, waardoor vele van deze gevallen niet meer onder het bereik der wet vallen.

Toch is het gevoelen van den heer Giffin dat de solvabiliteit van Englands handel en industrie over het geheel genomen niet verzwakt is.

Overgaande tot eene beschouwing van den toestand der bevolking leert de statistiek dat het aantal noodlijdenden sedert 1855 in Engeland daalde van 4,7 tot 3 pCt., in Schotland van 4,2 tot 2,7 pCt., terwijl in Ierland het omgekeerde plaats vond. Daar vond een rijzing van 1 tot 2,1 pCt. plaats, hetgeen voor een deel wordt toegeschreven aan den minder gunstigen toestand waarin de bevolking van Ierland is geplaatst.

Belangrijk zijn de statistieke cijfers omtrent de spaarbanken, en helder doen zij den weldadigen invloed van de postspaarbank uitkomen, die reeds sedert 1862 in Engeland werkt.

In 1854 hadden 1,277,873 inleggers een kapit. van 37,700,000 pd. st.
 „ 1885 „ 1,582,474 „ „ „ „ 45,800,000 „
 in de particuliere spaarbanken belegd, terwijl de postspaarbank, die
 „ 1862 178,495 inleggers met een kapit. van 1,700,000 pd. st. telde,
 „ 1885 3,333,675 „ „ „ „ „ 44,800,000 „ kon
 aantonen.

De prijzen van bijna alle levensmiddelen hebben in de laatste jaren eene belangrijke daling ondergaan, voor een groot gedeelte veroorzaakt door de grootere gemakkelijheid van vervoer, waardoor steeds grootere aanvoeren van Amerika en de Koloniën plaats vinden.

De heer Ph. M. Kennedy, chef van de afdeeling Handel aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken, doet uitkomen dat in
 Econ. 1886. 28

de meeste landen van Europa eene neiging is te bespeuren tot afwijking van de in 1860 algemeen heerschende beginselen. Sedert 1876 heeft deze beweging een bepaald karakter aangenomen, de regeeringen voeren beschermende rechten in, sommige uit een fiscaal beginsel, andere, vooral Duitschland, met het bepaalde doel de binnenlandsche producenten tegenover buitenlandsche concurrenten te bevoordeelen. Rusland in 1877, 1881; Oostenrijk in 1877, 1879; Duitschland in 1879, 1880; Frankrijk in 1882; Italie in 1882, Spanje in 1877, 1882, Griekenland in 1884, Zwitserland in 1885 hebben de invoerrechten verhoogd of nieuwe rechten vastgesteld. Alleen de Vereenigde Staten, waar echter zeer hoge rechten geheven worden, hebben in 1884 eene verlaging der tarieven ingevoerd.

Deze protectionistische maatregelen doen, zegt deze getuige, groot nadeel aan den Britsche handel en nijverheid, en hebben reeds Engelsche fabrikanten er toe gebracht, in Duitschland en het Noorden van Frankrijk fabrieken op te richten. Verschillende handelstractaten, waardoor de eene mogenheid in gunstiger omstandigheden komt dan de andere, belemmeren algemeene ontwikkeling van handel en nijverheid.

De heer S. Seldon, chef van de afdeeling statistiek aan het bestuur der Douanes, geeft een belangrijk overzicht omtrent de invoeren van levensbehoeften welke aan invoerrechten zijn onderworpen gedurende het tijdvak 1875—84.

Na eerst omtrent het totaal van de in- en uitvoeren verklaringen te hebben gegeven, geheel in den geest van de door den heer Giffin verstrekte inlichtingen, komt ook hij tot de slotsom dat de uitvoeren naar Europeesche landen eer zijn verminderd dan toegenomen.

De invoer van Amerika wijst eene vermeerdering van 20 pCt. aan, terwijl vooral de koloniale invoeren eene zeer groote uitbreiding hebben ondergaan.

De invoer van cacao, een in Engeland veel gebruikt artikel, is 40 pCt. meer dan in 1875; de invoer van thee 20 pCt., niet-tegenstaande thee een zeer hoog belast handelsartikel is. Het is echter in Engeland eene eerste levensbehoefte, en de invoer is sterker toegenomen dan de bevolking vermeerderde.

De koffie-invoeren bleven stabiel; sedert 1875 is slechts eene vermeerdering van 0,6 pCt. waar te nemen.

Bewerkte tabak en sigaren wijzen eene toeneming van 14 pCt., ruwe tabak van 7,8 pCt. aan, hetwelk ongeveer gelijken tred houdt met de vermeerdering der bevolking.

Zeer opmerkelijk echter is het dat van sterke dranken belangrijk minder is ingevoerd sedert 1875. Rum wijst eene vermindering aan van 26 pCt., andere geestrijke dranken van 35 pCt. terwijl ook de invoer van wijn 18,8 pCt. minder bedraagt.

De jaren 1872, 73 en 74, waarin hooge arbeidsloozen werden verdiend en overal veel werk was, wijzen een zeer groot drankverbruik aan, maar sedert is eene regelmatige vermindering waar te nemen. Moge deze vermindering voor een deel hare oorzaak vinden in de minder gunstige omstandigheden waarin de werkende stand verkeert, de heer Seldon vermeent dat de verbetering welke het zedelijk gehalte heeft ondergaan, in groote mate tot dit verblijdend resultaat medewerkt. Ten opzichte van de wijnen zal de belangrijke vermindering van invoer wel verklaard moeten worden uit de minder gunstige tijdsomstandigheden. Op de eerste levensbehoefte bezuinigt men niet dadelijk, maar wanneer de verdiensten verminderen, begint men allicht op de uitgaven voor artikelen van weelde, waaronder wijn en sterke dranken moeten gerangschikt worden, te bezuinigen.

De totale opbrengst der invoerrechten, waaronder wijn is begrepen, maar de sterke dranken niet, beliep in 1884 15,805,656 pd. st. tegenover een bedrag van 13,896,919 pd. st. in het jaar 1875, en wanneer men de daling in prijzen in aanmerking neemt, welke sedert 1875 heeft plaats gevonden, blijkt daaruit dat de invoeren sterk zijn toegenomen, veel sterker dan de bevolking is vermeerderd.

Op de vraag of een, zij het ook klein iukomend recht, de kosten van invoer belangrijk zou verhoogen, antwoordt de heer Seldon dat de kosten van invoer zeer zeker zouden verzwaaard worden, en aan de verzending hinderpalen in den weg gelegd; elk invoerrecht is een belemmering voor den handel en veroorzaakt oponthoud.

De ondervinding heeft geleerd dat artikelen waarvan geene invoerrechten worden geheven, eene grootere uitbreiding van consumtie aantoonen dan belaste artikelen; in dit opzicht zou aan hooge invoerrechten op de sterke dranken voor een deel de mindere consumtie kunnen worden toegeschreven, die ongetwijfeld groote uitbreiding zou ondergaan, wanneer de belasting werd opgeheven.

De heer Colnaghi, Engelsch Consul-Generaal te Florence, geeft een verslag omtrent den toestand van handel en nijverheid in Italie en de betrekkingen tusschen Italie en Engeland op dit gebied. Ook in Italie wordt allerwege een gedrukte toestand van handel en nijverheid waargenomen, voor een groot deel toe te schrijven aan

achtereenvolgende slechte oogsten zoowel van granen als van olijven en druiven. Ook in de zijde-industrie, waarvan de welvaart van Lombardye voor een groot gedeelte afhangt, is stilstand waar te nemen. Italie is in de hoogste mate een landbouwend rijk, en wanneer de landbouw kwijnt, volgen handel en nijverheid. Grootere invoeren van levensbehoeften vinden plaats, de uitvoer vermindert, prijzen dalen en het verbruik wordt belangrijk minder. De hooge belastingen waaronder Italie zucht, treffen de landbouwers en beletten hen vooruit te komen.

Niet alle takken van bestaan evenwel worden gelijkelijk gedrukt; de veehandel bloeit, een belangrijke uitvoer van eieren, groenten, vruchten en gevogelte heeft plaats. In dit jaar, 1885, is de graanoogst ook boven het gemiddelde geweest. Één der factoren tot herstel van den toestand is aanwezig.

Het hervatten der betalingen in specie, (ongeveer twee jaar geleden) heeft, ten minste tijdelijken invloed gehad op de Italiaansche industrie. Het hooge agio, welke bestond tijdens den gedwongen omloop van papieren geld, wordt geacht als bescherming voor de nationale nijverheid te hebben gewerkt, en de vermindering van het agio schijnt diensgevolge in den bestaanden toestand eenige belemmering te hebben uitgeoefend. Toevlucht nemende tot beschermende maatregelen, scheen de regeering deze meening te deelen, welke echter door sommige staaathuishoudkundigen wordt bestreden.

De arbeidsloozen in Italie zijn lager dan in Engeland, maar het leven is er goedkooper, waardoor dit verschil voor een groot gedeelte wordt opgeheven. Toch komen van tijd tot tijd werkstakingen voor, en schijnt loonsverhooging voor den werkmán in aantocht te zijn. De werkdag telt twaalf uren. In sommige papierfabrieken en spinnerijen wordt ook des nachts gewerkt, ook door vrouwen.

Italie is in zijn opkomst. Handel en nijverheid breiden zich steeds uit. Vond men vóór 20 jaren nog zeer weinig industrie, en was het voor de industriëelen noodzakelijk, bekwame werklieden uit andere landen te ontbieden, thans vindt men allerwege fabrieken en de werkmán heeft groote bekwaamheden als zoodanig verkregen. De in de spaarbanken belegde guldsummen namen voortdurend toe, en beloopt reeds een totaal van ruim 37,000,000 pd. st.

De landbouwende klasse verkeert echter in zeer ongunstige omstandigheden. De kleine landbouwers kunnen het niet volhouden, bijna 5000 hunner jaarlijks hebben het moeten opgeven en vinden geen koopers voor hunne eigendommen.

Belastingen en rechten werken voor verdere ontwikkeling van handel en nijverheid zeer belemmerend, en hoewel de financiën vooruitgaan, schijnt toch eene vermindering van druk in de eerste jaren nog niet waarschijnlijk, daar groote sommen moeten worden besteed voor de verbetering van wegen en andere middelen van verkeer.

Het Italiaansche Gouvernement heeft, zooals wij reeds opmerkten, tot beschermende rechten de toevlucht genomen, en verleent in sommige gevallen, zooals bij binnenlandschen scheepsbouw, ook premiën, waardoor ontegenzeggelijk de buitenlandsche handelaren en industriëelen schade lijden. Sir William Armstrong heeft dan ook reeds te Pozzuoli onder aanmoediging van het Italiaansch gouvernement, een etablissement voor scheepsbouw gevestigd.

De invoerrechten welke sedert eenige jaren in plaats van naar de waarde naar het gewicht of de maat geheven worden, waardoor buiten twijfel de Engelsche handelaar die met scheepsgelegenheid verzendt en dus meestal omvangrijke emballage moet gebruiken waarvoor te weinig tarra wordt toegestaan, op een ongunstig standpunt tegenover Duitschland en Zwitserland geplaatst, welke hunne producten [met volle wagenladingen per spoorweg kunnen invoeren en daartoe slechts zeer weinig en zeer lichte emballage (stroo) noodig hebben.

Over het geheel is in Italie vooruitgang te bespeuren, ook in buitenlandschen handel, welke vooruitgang echter zonder den alom heerschenden gedrukten toestand van handel en nijverheid zeer zeker belangrijk grooter zou zijn geweest.

De heer R. H. Palmer, hoofd van het Bureau v. faillissementen, geeft een overzicht der plaats gehad hebbende faillieten sedert 1860.

In 1862—64 was het gemiddeld cijfer per jaar 11,542; in de jaren 1867/68 steeg dat cijfer belangrijk ten gevolge van den val van de groote firma Overend Gurney & Co. evenals in het jaar 1878 toen de bekende City of Glasgow Bank hare betalingen staakte. Dergelijke groote lichamen slepen niet alleen in hunnen val velen mede, maar de andere banken beperken haar crediet; en ook dit veroorzaakt dat vele handelaars hunne betalingen moeten staken. Van daar deze plotselinge vermeerdering. Sedert echter was het getal dalende en in het jaar 1884 niet hooger dan 4170.

De wijzigingen in de wetgeving op dit punt, die van 1869, (welke veel strenger bepalingen invoerde), en die van 1883, hebben tot de plotselinge rijzingen en dalingen sterk bijgedragen.

De heer Palmer zegt dat in zoogenaamde goede tijden dikwijls meer faillieten voorkomen dan wanneer de zaken minder bloeien.

De voorzichtigheid wordt uit het oog verloren, groote speculationen gewaagd en ongelijke credieten toegestaan, in de hoop van groote winsten te behalen, terwijl integendeel in slechte tijden met veel grooter voorzichtigheid wordt te werk gegaan.

Over het algemeen gelooft de heer Palmer niet dat het aantal faillissementen meer toeneemt dan met de uitbreiding van handel en nijverheid overeenkomt, maar sedert de wet van 1883 worden meer onderhandsche schikkingen gemaakt, welke bijna altijd voor alle partijen voordeliger zijn.

Omtrent de oorzaken der faillissementen koestert hij de overtuiging dat deze gezocht moeten worden in de zeer groote concurrentie welke overal heerscht, in gebrek aan het vereischte kapitaal en dikwijl in gebrek aan handels- en administratiekennis. Door de groote concurrentie zijn de behaalde winsten overal belangrijk minder geworden, dikwijls worden verkoopen gedaan met verlies en de gevolgen zijn duidelijk. Ook de overproductie werkt veelal daartoe mede.

De prijzen hebben groote dalingen ondergaan, maar de omzet en het verbruik zijn belangrijk toegenomen. De daling der prijzen wordt door den heer Harding voornamelijk toegeschreven aan betere en snellere productie, zoodat nu even goede, ja betere artikelen voor den halven prijs van vroeger worden geproduceerd, hetgeen geheel den verbruiker ten goede komt, zoodat duizenden worden gebaat, terwijl enkelen minder winsten behalen. Tengevolge van die kleinere winsten hebben de producenten zich meer en meer direct tot de consumtie gewend, en heeft de tusschenhandelaar, de agent, schade geleden omdat vele zaken zonder zijne tusschenkomst worden gedreven. In het algemeen is het voordeel in den tegenwoordigen tijd geheel aan de zijde van de veel kapitaal bezittende firma's, die op groote schaal inkoopen doende, tot uiterst lage prijzen nog winst maken, waar de gewone handelaar reeds niet meer kan werken; maar andermaal doet de spreker opmerken dat dit den consument, dus de massa ten goede komt.

Ook de groote gemakkelijheid waarmede tegenwoordig zaken worden gedaan, heeft groote daling in de prijzen veroorzaakt. Vroeger verkocht de fabrikant door bemiddeling van agenten aan de grossiers; en deze voorzagen de winkeliers van het noodige, terwijl tegenwoordig iedere winkelier van eenige beteekenis onmiddelijk van den fabrikant trekt. Daardoor worden voor fabrikanten en winkeliers hooge percenten gespaard en kan de consument tegen lagere prijzen koopen.

Sprekende over de wet op naamlooze vennootschappen geeft de heer Harding als zijne meening te kennen dat deze in vele gevallen goeden invloed uitoefent op den loop van zaken, maar ook dikwijls tot ergerlijke praktijken heeft aanleiding gegeven. Dikwijls worden zulke maatschappijen uitsluitend op touw gezet met de bedriegelijke bedoeling, om na korteren of langeren tijd te vallen. De oprichters hebben dan enorme sommen opgestreken, terwijl het lichtgeloovig publiek, dat men gouden bergen had voorgesteld, het gestorte geld kwijt is.

Zeer wenschelijk zou deze getuige het vinden, in de Limited Liability Act eene wijziging te brengen en het voorbeeld van den franschen wetgever te volgen, door de leden der directie van zulk eene maatschappij geheel aansprakelijk te stellen tot zoover hunne middelen reiken, terwijl de aandeelhouders niet verder aansprakelijk zijn dan voor het bedrag hunner aandeelen, of anders wettelijk voor te schrijven dat elke directeur eener naamlooze vennootschap voor minstens 20 pCt. van het kapitaal aandeelhouder moet zijn.

Ook de heer Harding geeft als zijne overtuiging, op ervaring gevestigd, te kennen, dat de omvang van handel en industrie belangrijk is uitgebreid, dat het kapitaal daarmede geen gelijken tred heeft gehouden, en de behaalde winsten veel kleiner zijn dan in vroeger jaren. Verder is de slotsom ook van zijne verklaring deze: dat door de vorderingen der industrie en de gemakkelijheid van vervoer, de producten belangrijk lager zijn geworden, waardoor de consumenten, d. i. de massa, worden bevoordeeld, maar de winsten der producenten, der enkelen, minder zijn geworden.

De heer Purcell, controleur der zegels, tevens belast met de registratie der naamlooze vennootschappen, geeft hieromtrent inlichtingen. Hij zegt dat met het oog op het groot aantal jaarlijks opgericht wordende maatschappijen, (in de laatste jaren gemiddeld 1500 per jaar), en op de ver uiteenlopende doeleinden waartoe zij worden opgericht, de gevolgtrekking kan worden gemaakt dat op die wijze veel wordt ondernomen, wat door particulieren niet gedaan zou worden of kunnen worden, en zij dus van goeden invloed zijn op de ontwikkeling van handel en industrie. Evenwel worden ook volgens zijne meening, somtijds naamlooze vennootschappen opgericht met het uitsluitend doel om de oprichters te verrijken ten koste van het bedrogen publiek, en heeft dit eene zeer nadeelige uitwerking, daar het algemeen vertrouwen er door wordt geschokt.

Het totale cijfer der ingeschreven naamlooze vennootschappen bedroeg op het einde van 1884 ongeveer 26,000, waarvan 9,300 gerekend konden worden nog te bestaan. Voor eenige maanden verscheen in de „Times” een brief, waarin werd beweerd dat van de op touw gezette maatschappijen 90 pCt. niet slaagden. Dit is echter overdreven. Uit de bovenaangehaalde cijfers zou blijken dat ongeveer 64 pCt. geene levensvatbaarheid had, maar in aanmerking nemende dat sommigen hebben opgehouden te bestaan omdat het doel waartoe zij werden opgericht, bereikt was, en andere meermalen werden geregistreerd tengevolge van wederoprichting of wijziging, komt hij tot het besluit dat ongeveer 50 pCt. van deze ondernemingen niet slagen. Zeer wenschelijk zou de heer Purcell het vinden dat de naamlooze vennootschappen bij de wet gedwongen werden om jaarlijks de balans publiek te maken; maar hij twijfelt er niet aan, dat zulk een maatregel grooten tegenstand zou ondervinden.

De heer Algernon West, voorzitter van den Raad van Binnenlandsche Inkomsten, legt statistieke tabellen over omtrent de Inkomsten en Winsten, zooals deze blijken uit de schattingen ten behoeve der Income Tax. Volgens zijne meening bestaat er geen betere maatstaf voor den toestand van handel en nijverheid dan deze schattingen, waaraan wij de volgende cijfers ontleenen.

Het totaal der inkomsten van eigendommen en winsten bedroeg in 1865 in het Vereenigd Koninkrijk 395 millioen pd. st., en in 1884 629 millioen pd. st., dus eene groote vermeerdering aanwyzende. Kon deze vermeerdering in de jaren 1873 en 1874 op percentsgewijze cijfers van 6,52 en 6,92 boogen, na dien tijd komen somtijds (in 1877, 79 en 80) kleine verminderingen voor, terwijl de andere jaren slechts eene geringe vermeerdering aantoonen. Over vijfjaarlijksche tijdvakken gerekend bedroeg de vermeerdering van 1874 tegenover 1870 17,1 pCt., die van 1879 tegenover 1875 eveneens 17,1 pCt., maar wijst 1884 tegenover 1880 slechts eene vermeerdering aan van 4,5 pCt., waaruit zonder twijfel mag worden afgeleid dat handel en nijverheid in dit laatste tijdvak in zeer gedrukten toestand hebben verkeerd.

Zeer belangrijk is de daling in waarde, welke de landerijen sedert 1880 hebben ondergaan.

Terwijl deze opbrengst in 1880 geschat werd op	69,548,796	pd. st.
bedroeg de schatting in 1884 slechts	65,442,227	„
alzoö eene mindere opbrengst aantoonende van	4,106,569	„

Rekent men hier nog bij de sommen welke werden gerestitueerd

wegens mindere opbrengst dan de schatting had aangenomen, dan bedraagt de vermindering ongeveer 5,000,000 pd. st. Eenigen invloed daarop heeft de omstandigheid, dat grond aan den landbouw is onttrokken en met huizen bebouwd, maar deze invloed kan percentsgewijze slechts uiterst gering zijn, en hier tegenover staat dat vele eigenaars geen gebruik hebben gemaakt van de in 1882/83 aangeboden gelegenheid tot herschatting, waardoor de vermindering nog belangrijk grooter zou zijn. Nu bedraagt zij sedert 1880 7 à 8 pCt.

Het inkomen voortvloeiende uit de opbrengsten of rente van fondsen en aandeelen in ondernemingen, ook buitenlandsche en koloniale, heeft eene voortdurende wijziging ondergaan; bedroeg dat inkomen in 1877 28,200,000 pd. st., in 1884 was dat cijfer 33,900,000 pd. st., eene vermeerdering welke zeer regelmatig heeft plaats gehad.

De bruto winsten, behaald door spoorwegen, kanalen, enz. wijzen eveneens eene voortdurende, vrij regelmatige vermeerdering aan. Bedroegen deze in 1865 18,000,000 pd. st., in 1884 waren zij ongeveer verdubbeld.

Mijnen en ijzerwerken daarentegen verkeeren in zeer ongunstige omstandigheden. Van af 1865 tot 1875 à 76 was eene voortdurende, belangrijke rijzing te constateeren. De schatting bedroeg in 1875 voor mijnen 14,100,000 pd. st., voor ijzerwerken 7,300,000 pd. st. terwijl in 1885 deze cijfers respectievelijk 7,100,000 en 3,000,000 pd. st. bedragen.

Tot de schatting komende der inkomsten verkregen uit de winsten van handel en uitoefening van beroepen, vinden wij cijfers die zeer de aandacht verdienen.

In 1865 bedroeg dat inkomen 119,000,000 pd. st.

in 1884 181,000,000 pd. st., eene vermeerdering die zeer zeker in hoogst ongunstige verhouding staat tot de uitbreiding welke de handel en industrie in deze 10 jaren hebben ondergaan. De vermeerdering der winsten bedraagt ongeveer 50 pCt., en wanneer wij nagaan dat volgens hierboven opgegeven cijfers de waarde der gesamenlijke in- en uitvoeren van 490,000,000 pd. st. tot gemiddeld 710,000,000 pd. st., is gestegen en daarbij de belangrijke daling der prijzen in aanmerking nemen, welke voor vele artikelen 50 en meer percent bedraagt, dan staat de vermeerdering der winsten in het geheel niet in verhouding tot den meerderen omvang van handel en nijverheid.

Ook wijzen de cijfers van af 1865 tot 1884 zeer groote afwisselingen aan, nu eens rijzend, [geregeld tot 1876 toen ook het

cijfer van 180,000,000 pd. st. werd bereikt] dan weder sterk dalend, zoodat 1880 bijv. slechts 161,000,000 aanwees.

Het geheele inkomen verdeelende over de gansche bevolking komt men tot het resultaat dat in 1865 het inkomen per hoofd bedroeg 13,4 pd. st. en steeds rees tot 1876, toen het cijfer van 17,7 werd bereikt, en daarna ongeveer stabiel blijft, eer met neiging tot daling dan tot rijzing, en zeker kan ook hier de regel gelden: stilstand is achteruitgang.

De heer Crowe, handels-attaché aan buitenlandsche gezantschappen, constateert dat hij overal, even als in Engeland, gedruktheid van handel en nijverheid heeft waargenomen, hoewel verschillende naar plaatselijke omstandigheden, en hij zegt dat, hoewel de uitvoeren van Duitschland sterk zijn toegenomen in verhouding tot die van andere landen, toch daar te lande even goed malaise heerscht als elders. Vooral de ijzerhandel heeft zijne aandacht getrokken, verschillende hoogovens in Frankrijk hebben hunne vuren uitgedoofd, omdat tegen de tegenwoordige prijzen niet kon worden geproduceerd.

Overproductie wordt door hem als een der hoofdfactoren van den tegenwoordigen toestand beschouwd; overproductie in alle landen, en daardoor tot het uiterste gedreven concurrentie.

Duitschland's uitvoeren die belangrijk toenemen, zijn volgens zijne meening toe te schrijven aan het feit, dat Duitschland goedkoop kan produceeren door lage arbeidsloonen enz., maar ook aan de bescherming welke voor uitvoer wordt verleend. Zoo zijn bijv. de vrachten der spoorwegen bij uitvoer van goederen dikwijls lager dan bij invoer.

Spreker zegt dat op dit oogenblik alle mogendheden, behalve Engeland, Nederland en misschien Zwitserland, gerekend kunnen worden, de eene meer, de andere minder, het protectionisme te huldigen.

(Tot zoo ver het *First Report*. Het tweede Verslag der Commissie is, naar wij meenen, wel onlangs uitgebracht, doch nog niet onder de *Blue-books* gepubliceerd.)
